

Årsrapport for satsingen

«SAMARBEID OM ETISK
KOMPETANSEHEVING» i KS

2016

Forord

Året 2016 er det første året etter at prosjektperioden ble avsluttet i desember 2015. «Samarbeid om etisk kompetanseheving» er videreført som en satsing. Det innebærer blant annet et sterkere fokus på å knytte arbeidet enda tettere opp mot kvalitetsarbeid og fagutvikling i tjenestene. Satsingen er innvilget midler frem til 2020, og målet er at vi skal arbeide for å styrke og fremme systematisk etisk refleksjon i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) har skissert tre hovedmål for satsingens etikkarbeid. Disse er:

1. Etisk refleksjon og systematisk etikkarbeid er en naturlig del av helse- og omsorgstjenestenes kontinuerlige forbedringsarbeid og faglige utviklingsarbeid.
2. Spre metoder og verktøy for etisk refleksjon og systematisk etikkarbeid som er utviklet gjennom prosjektet «Samarbeid om etisk kompetanseheving».
3. Støtte kommunenes arbeid med å øke kompetansen om håndtering av etiske utfordringer.

KS og Senter for medisinsk etikk (SME) har et formelt samarbeid for å sikre at våre samlede ressurser gjøres tilgjengelig for de kommunale helse- og omsorgstjeneste på best mulig måte.

Åse Laila Snåre
Avdelingsdirektør
Avd: INT Helse og velferd

Christine Haga Sørli
Koordinator
Satsingen: «Samarbeid om etisk kompetanseheving»

Innholdsfortegnelse

FORORD	side 2
SATSINGEN «SAMARBEID OM ETISK KOMPETANSEHEVING»	side 4
Organisering	side 4
Satsingens etikktilbud	side 4
Satsingens verktøy	side 5
Nyhetsbrev	side 5
Internett og Facebook	side 5
AKTIVITETER 2016	side 6
SAMARBEIDSPARTNERE	side 9
Senter for medisinsk etikk (SME)	side 9
Fylkesmenn	side 10
KS regionskontorer	side 10
Utviklingssentre for sykehjem og hjemmetjenester	side 10

SATSINGEN «SAMARBEID OM ETISK KOMPETANSEHEVING»

Organisering

Etikksatsingen består av en veiledergruppe som er frikjøpt av kommuner eller andre arbeidsgivere i 20 % stilling. Gruppen i KS består av koordinator Christine Haga Sørli, Torun Risnes og Sigrid Askum. Veiledergruppen bistår kommunene med kurs og veiledning. Disse er Leni Klakegg, Hanne Norum Hollekim, Lars Helge Myrset og Christine Haga Sørli. Koordinator og veiledere samarbeider løpende via telefon og mail, og ved samlinger ca. to ganger per semester. Veilederne deltar også i enkelte samarbeidsmøter med SME for å sikre et godt samarbeid ute i kommunene. Veilederne våre kjenner de kommunale helse- og omsorgstjenestene godt, og er de som kjenner behovene ute i tjenestene best.

Satsingens etikktilbud

Prosjektperioden er tilbakelagt, og en betydelig kompetanse har blitt overført til kommunene. Det er naturlig at satsingen finner andre arenaer og nye måter å bistå kommunenes etikkarbeid på. Året har vært preget av overgangen fra prosjekt til satsing, og også skifte av koordinator. Det har vært viktig å få oversikt over nåværende status, samt å ha en grundig prosess rundt etablering av en bærekraftig struktur og forankring. Alle forespørsler fra kommunene om undervisning/verksted innen etisk refleksjon har blitt møtt.

Satsingens verktøy

Satsingen fortsetter å spre allerede utviklede metoder og verktøy. En oversikt over verktøyene med priser finnes her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/verktoy-metoder-og-fagmateriell/oversikt-over-satsingens-verktoy/>

Nyhetsbrev

Nyhetsbrev ut til etikk-kommunene er et tiltak vi har valgt som en del av etikksatsingen. For å synliggjøre det nye samarbeidet med SME har vi valgt å gjøre enkelte nyhetsbrev sammen med dem. I løpet av 2016 har vi utarbeidet 3 nyhetsbrev.

Disse kan du lese her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/sentrale-dokumenter/nyhetsbrev-fra-sme-og-ks/>

Internett og Facebook

I løpet av 2017 skal satsingens nettside videreutvikles med hensyn til både layout og innhold.

Her er link til satsingens nettside:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/>

Selv om vi får flest henvendelser pr mail er også Facebook en viktig arena for kontakt. Vi har per i dag 1558 følgere på Facebook. Satsingen ønsker å bruke denne kanalen til litt mer uformell formidling av etiske dilemmaer og tankestreker, i tillegg til informasjon om ulike arrangement etc.

Her er en link til satsingens Facebook-side:

<https://www.facebook.com/etiskkompetanseheving/>

Årets etikk - adventskalender ble lansert i alle tilgjengelige kanaler, og fikk rekordstor tilslutning. Over 400 brukere meldte seg for å få lukene inn på mailen sin hver dag, slik at vi sendte ut 9639 mail i løpet av perioden. Til sammen var 20 723 innom kalenderen. Etikk - julekalenderen er et etterspurt verktøy, og vi har fått tilbakemeldinger om at dilemmaene «spares» på og brukes til etisk refleksjon ute på tjenestestedene også etter at julen er over

AKTIVITETER 2016

Type etikkoppdrag	Arrangert av:	Antall deltagere + kommuner (kommuner i kursiv er ikke deltager i prosjektet)
Kurs for etikkveiledere, 3 samlinger a 3 timer	Stavanger kommune	Stavanger kommune
Foredrag med tema <i>Etikk og demens</i> på Demenskonferansen Innlandet 2016	I regi av Alderspsykiatrisk forskningssenter, Sykehuset Innlandet og Fylkesmannen i Hedmark og Oppland	Ulike kommuner i Hedmark og Oppland
Stand på fagdag « Etikkarbeid i kommunehelsetjenesten - Hvordan drive etikkarbeid i en travel hverdag i egen kommune? »	Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester Akershus i samarbeid med Fylkesmannen	
Etikkdag for Øvre Eiker Kommune	Øvre Eiker kommune	
Foredrag om « Etisk refleksjon og hverdagsrehabilitering »	HEV, KS	<i>Sveio, Sunndal, Vindafjord, Suldal, Etne, Time, Rindal, Lørenskog, Horten, Rollag, Flesberg, Sømna, Meland og Halden</i>
Trainee etisk refleksjon	Samarbeid med Helse Vest og kommuner i Sogn og Fjordane	Florø og Førde kommuner og Helse Førde
Halv fagdag for Nettverk for refleksjonsveiledere i Gjøvikregionen i regi av USH Oppland. Østre Toten kommune vertskommune.	USH Oppland	Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Søndre Land, Nordre Land,
Innlegg på Fagdag Fagnettverk Miljøbehandling		
Fagdag Klepp kommune,	Klepp kommune	Klepp kommune
« Etikk og dramakurs » i Askim kommune	Askim kommune	Askim kommune
Verdikafe Flora kommune	Flora kommune	Flora kommune
Møte med USHT Hedmark – Hamar kommune. Informasjon og drøfting av mulige samarbeidsområder innenfor etikkarbeid	USHT Hedmark – Hamar kommune	

Etikkseminar for rådmannsgruppa, Søndre Land kommune. 12.05.16	Søndre Land kommune	Søndre Land kommune
Halv fagdag for etikkveiledere og avdelingsledere i helse og omsorg	Sør-Fron kommune	Sør-Fron kommune
Stand på «Fagdag før ferien», fagdag for helsepersonell i kommunehelsetjenesten i Akershus	USHT Akershus	
Etikk ved bruk av mobil trykksalarm med GPS	Interkommunalt nettverk for innovasjon og velferdsteknologi	Rogaland
Etikk og velferdsteknologi	Velferdsteknologiens ABC i Gjøviksregionen og Nord – Gudbrandsdalen.	Gjøvik, Søndre Land, Nordre Land, Østre Toten, Vestre Toten, Sel, Skjåk, Lom, Vågå, Dovre, Lesja.
Kick off	Røyrvik kommune	Røyrvik kommune, Nord-Trøndelag
Prosessansvarlig ved utarbeiding av refleksjonskort: Hverdagsrehabilitering og etikk	KS	KS
Etikk - kurs	Førde kommune	Førde kommune
Etikk - kurs	Flora kommune	Flora kommune
Etikk - kurs	Eivindvik kommune	Eivindvik kommune
Traineesamling	Førde kommune	Førde kommune
Etikk - kurs	Førde kommune	Førde kommune
Etikk – kurs	Førde kommune	Førde kommune
Traineesamling	Førde kommune	Førde kommune
Etikk - kurs	Nome kommune	Nome kommune
Traineesamling	Førde kommune	Førde kommune
Etikk - foredrag	Hverdagsrehabilitering	Hedmark og Oppland
Etikk - foredrag	Hverdagsrehabilitering	Østlandet
Etikkdag	Frogner bydel, Oslo	Frogner bydel, Oslo
Etikkveiledernetverk	KS/Flora kommune	Flora kommune

«Samarbeid om etisk kompetanseheving» har holdt lokale etikkdager etter henvendelse fra kommunene. Veilederne har også stått på stand på større arrangementet for å informere om satsingen.

Etikkprisen 2016:

Årets fagjury hadde følgende medlemmer:

- Anne Hafstad, Helsedirektoratet (leder av juryen)
- Ingunn Johannessen, Helse- og omsorgsdepartementet
- Morten Magelssen, Senter for medisinsk etikk v/Universitetet i Oslo
- Siri Bøgh, Fagforbundet
- Erik Seierstad, lekmann
- Signe Pape, KS
- Anne Jesperud Kittelsen, Senter for fagutvikling og forskning, USHT, Oslo kommune

Etikkprisen 2016 ble tildelt Askim kommune 15. desember. De fikk 100 000 kr og et diplom. Arendal og Asker kommune fikk begge hederlig omtale. Styreleder i KS Gunn Marit Helgesen og statssekretær Lisbeth Normann fra Helse og omsorgsdepartementet delte ut prisen. Det ble i år lagt til rette for å ha en mer høytidelig ramme rundt utdelingen (musikalske innslag, foredrag av filosof Henrik Syse, bespisning i KS sin restaurant). Dette løftet fikk vi veldig positiv tilbakemelding på.

SAMARBEIDSPARTNERE

Senter for medisinsk etikk (SME)

Satsingen har formalisert et samarbeid med Senter for medisinsk etikk (SME).

«Formålet med samarbeidet er å avklare oppgave - og rollefordeling bl.a. når det gjelder kompetanseutvikling ved hjelp av kurs og nettverk. Samarbeidet skal sikre at de samlede ressursene utnyttes til det beste for kommunene.», og en gjensidig samarbeidsavtale ble signert 4. mai 2016.

KS har hatt fire samarbeidsmøter med SME. I tillegg har vi skrevet tre felles nyhetsbrev. «Samarbeid om etisk kompetanseheving» har også spredd informasjon om både satsingens og SMEs etikktilbud i våre kanaler.

SME har også forsket på og skrevet forskningsartikler om prosjektet «Samarbeid om etisk kompetanseheving». Det er inspirerende å lese at prosjektet «Samarbeid om etisk kompetanseheving» oppfattes som unikt i europeisk sammenheng i forhold til omfang og innhold. Styreleder i KS, Gunn Marit Helgesen, har uttrykt at hun ønsker å ta med seg våre erfaringer fra dette arbeidet med til Europarådet, slik at vi slik kan overføre kunnskap og inspirasjon. Det er også motiverende lesning å få bekreftet at etikk arbeidet både kan opprettholdes over tid, og at det påvirker kvaliteten på tjenestene på en positiv måte.

Dette samarbeidet kan man lese mer om her:

<http://www.ks.no/fagomrader/helse-og-velferd/etisk-kompetanseheving/sentrale-dokumenter/informasjon-om-etikksatsingen-fra-2016-2020/>

Fylkesmenn

KS har deltatt på flere arrangement hvor fylkesmannen har vært en av arrangørene. Blant annet holdt veileder Hanne Norum Hollekim innlegg på Demenskonferansen Innlandet 2016 i regi av blant annet fylkesmennene i Hedmark og Oppland. Vi ser hvor viktige fylkesmennene er for kommunenes etikkarbeid og det vil jobbes for at samarbeidet skal bli enda tettere i fremtiden.

KS regionalt

Satsingen har tidligere samarbeidet med KS region. Det har vært noen meget positive møtepunkter hvor satsingen har deltatt med undervisning i etisk refleksjon på konferanse om hverdagsrehabilitering i regi av KS og KS region. Satsingen ønsker å styrke og utvide samarbeidet med regionskontorene i opprettelse av ny struktur med regional plattform.

Utviklingsentrene for sykehjem og hjemmetjenester

Siden 2013 har «Samarbeid om etisk kompetanseheving» gitt mellom 50 000,- og 75 000,- i stimuleringsmidler til flere Utviklingsentre for sykehjem og hjemmetjenester. Dette arbeidet har vært meget fruktbart for prosjektet, men med dagens budsjett har det ikke vært mulig å videreføre stimuleringsmidlene i etikksatsingen. Utviklingsentrene ble omorganisert og redusert i antall høsten 2016. Nå er de nye sentrene etablert, og samarbeid med de «nye» utviklingsentrene er et prioritert område for 2017.

